

Вікторія Каштель

НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ МАТЕРЯМ НА ДІТЕЙ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ З СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ. ПОРІВНЯННЯ МЕХАНІЗМУ ПРИЗНАЧЕННЯ ДОПОМОГИ ПРИ НАРОДЖЕННІ В УКРАЇНІ, РОСІЇ ТА КРАЇНАХ ЄВРОСОЮЗУ

Приведення державної політики у сфері соціального захисту населення у відповідність до міжнародно-правових, в тому числі європейських стандартів, є важливою передумовою успішної європейської інтеграції України. Державне управління в соціальному напрямку повинно, по-перше, вирішувати проблему якісного своєчасного призначення матерям допомоги на дітей, яка гарантуватиме можливість виживання в умовах соціально-економічної кризи, наближення органів соціального захисту населення до одержувачів допомоги, оформлення та надання допомоги за єдиним пакетом документів. Особливу увагу треба приділити удосконаленню механізму надання допомоги на дітей, які мешкають у сільській місцевості.

Ключові слова: державна політика, дитина, допомога при народженні дитини, соціальний захист населення, державна соціальна політика.

Важливою передумовою успішної європейської інтеграції України є приведення державної політики у сфері соціального захисту населення у відповідність до міжнародно-правових, в тому числі європейських стандартів. Саме тому поняття «державна соціальна політика» можна визначити як комплекс заходів державного і недержавного характеру, спрямованих на виявлення, задоволення і узгодження потреб і інтересів громадян, соціальних груп територіальних громад.

Це система заходів, що спрямована на поліпшення якості та рівня життя великих соціальних груп, яка фінансується з коштів державного бюджету та впроваджується Урядом через місцеві та регіональні органи влади. Удосконалення державного управління у сфері соціального захисту населення є одним із суттєвих факторів, який сприятиме становленню України як соціальної держави. Ключова суспільна функція шлюбу полягає в узаконюванні батьківства.

Якщо повернутися до нашої історії, то можна зазначити, що наприкінці XIX ст. Україна мала найвищу в Європі народжуваність.

У 1896–1897 рр. сумарний показник народжуваності в Україні становив 7,5 дитини (сумарний коефіцієнт народжуваності показує середню кількість дітей, народжених однією жінкою за весь період її життя. Це своєрідна характеристика покоління). Тобто, йдеться про те, що українському народу завжди було притаманне явище високої народжуваності. Але у XIX ст. розпочався процес зниження народжуваності. Якщо у 1891–1900 рр. її загальний коефіцієнт становив 49,1 %, у 1901–1910 рр. – 44,6 %, а у 1911–1913 рр. – 42,9 %, то у пореволюційний період після короткочасного підвищення народжуваності в середині 20-х років почалося її швидке зниження (загальний коефіцієнт народжуваності – це вимірювач

органів влади в Україні, виявлено недосконалість «виконавчо-розпорядчого» напрямку його розвитку, в частині суперечливості у більшості підзаконних актів визначення класифікації видів послуг державного управління, суб'єктів надання та встановлення стандартів процедур їх практичної реалізації, а також безпосереднього закріплення юридично-гарантованих прав і законних інтересів громадян (одержувачів) у цій сфері.

2. У вітчизняній нормативно-правовій базі не обґрунтовано закріплено поняття «адміністративні послуги» як консолідуєча категорія всіх послуг, що надаються органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Проблематиці та перспективам подальшого розвитку нормативно-правового забезпечення управлінських послуг в Україні автор приділить увагу в подальших наукових дослідженнях.

Література.

1. Даньшина Ю. В. Розвиток механізмів надання адміністративних послуг в Україні: дисертація ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / Даньшина Юлія Володимирівна; Класичний приватний університет. – Запоріжжя, 2013. – 225 с.

2. Про затвердження Програми запровадження системи управління якістю в органах виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 трав. 2006 року № 614 // Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/614-2006-p>. – Назва з екрану.

3. Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 лют. 2006 р. № 90 // Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/494-2007-p>. – Назва з екрану.

4. Деякі питання надання платних адміністративних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 січ. 2011 р. № 33 // Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/33-2011-p>. – Назва з екрану.

5. Деякі питання надання адміністративних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 жовт. 2010 р. № 915 // Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/915-2010-p>. – Назва з екрану.

6. Про Реєстр адміністративних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 грудня 2011 р. № 1274 // Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1274-2011-p>. – Назва з екрану.

7. Про затвердження плану заходів щодо реформування системи надання адміністративних послуг [Електронний ресурс]: розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 жовт. 2011 р. № 1076-р // Законодавство України. – К., 2011. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1076-2011-p>. – Назва з екрану.

рівня народжуваності, що визначається відношенням кількості народжених живими протягом календарного року до середньорічної чисельності наявного населення у процентному відношенні).

У теоретичних та прикладних демографічних працях 20-30-х років в УРСР значну роль відіграли твори соціал-гігієністів, котрі досліджували проблему якості населення в біосоціальному аспекті. Вагоме місце серед них належить працям С. А. Томіліна, який запровадив системний підхід до вивчення народонаселення. Він розглядав народонаселення як багату на соціальні й біологічні ознаки сукупність [11].

Особливо вплинули на кількість і густоту населення в Україні роки радянської влади і входження до складу Радянського Союзу.

Починаючи з 1917 р., український народ втратив понад 25 млн своїх громадян вбитими і закатованими. Це найбільший з відомих геноцидів (знищення за національною ознакою), що його знала історія людства: громадянська війна і агресія російських, польських і німецьких військ 1917–1920 рр., голодомор 1921–1923 рр., голодомор 1932–1933 рр., масові репресії 1935–1939 рр., Друга світова війна, голод 1946–1947 рр.

Під час освоєння цілинних і перелогових земель у 1953–1954 рр. з України було вивезено понад 1,5 млн осіб. І, нарешті, чорнобильська трагедія, що призвела до міграції сотень тисяч осіб і перетворення цілих районів нашої країни в безлюдні території.

Втрачені в Україні традиції багатодітності призвели до того, що у 1995 р. сумарний показник народжуваності, тобто кількість дітей, яку може народити кожна жінка упродовж усього репродуктивного періоду свого життя, становив 1,6 дитини на одну жінку. Зазначимо, що для розширеного відтворення населення необхідно мати 2,2–2,4 дитини.

Падіння життєвого рівня, що триває, не вирішеність екологічних проблем, загострених наслідками Чорнобильської катастрофи, соціально-психологічний дискомфорт – все це примушує більшою мірою, ніж раніше, обмежувати розмір сім'ї. Процес зниження народжуваності характерний для багатьох розвинених країн світу, нині це загальна тенденція демографічного розвитку. Але є та межа зниження народжуваності, яку не можна переступити, оскільки за нею – процес депопуляції набуває незворотного характеру.

Україна сьогодні підійшла до цієї межі. Різко зменшилася кількість шлюбів, зростає число розлучених, удівців і особливо удовиць, збільшується частка бездітних і одинокі родини, а це ще більше погіршує демографічні перспективи держави.

Сучасний рівень народжуваності в Україні оцінюється як украй низький як за історичними мірками, так і у міжнародному контексті: і після семи останніх років, протягом яких народжуваність у країні підвищується, її показники залишаються одними із найнижчих на європейському просторі і тим більше у порівнянні з їх рівнями, що мали місце в Україні в осяжній історичній ретроспективі.

Державне управління в соціальному напрямку повинно, по-перше, вирішувати проблему якісного своєчасного призначення матерям допомоги при народженні дитини, яка гарантуватиме можливість виживання в умовах соціально-економічної кризи, наближення органів соціального захисту населення до одержувачів допомоги, оформлення та надання за єдиним пакетом документів. Особлива увага повинна приділятися удосконаленню механізму надання допомоги при народ-

женні дитини матерям, які мешкають у сільській місцевості, задля попередження та недопущення випадків відмови матерів від дитини внаслідок несприятливих соціальних та матеріальних умов.

Сім'я, як об'єднання людей, пов'язаних спільним побутом та взаємною відповідальністю, та засноване на шлюбі та кровній спорідненості, є базовою передумовою функціонування соціуму, невід'ємною ланкою у механізмі життєдіяльності та демографічного відтворення поколінь. Її значення настільки важливе, що сім'ю іноді визначають як «першоелемент суспільства» (the fundamental unit of society).

Надання соціальної допомоги матерям при народженні дитини є складовою державної політики України з соціального захисту населення. На відміну від пенсій, соціальні допомоги не є основним та постійним джерелом засобів для існування, а лише тимчасово замінюють заробітну плату або є додатком до основного джерела засобів для існування. У деяких випадках соціальні допомоги виступають як допомога за відсутності основних джерел засобів для існування, тому, виходячи із підстав призначення, вони поділяються на три групи, в залежності від тривалості надання допомоги та її розміру.

Наведемо приклад: механізм виплати допомоги другого типу (допомоги при народженні дитини) передбачає виплату у розмірі, який залежить від того, яка по рахунку дитина у сім'ї – перша, друга, третя... Також розмір допомоги залежить від дати народження. Так, допомога при народженні дитини, яка народилася після 31 грудня 2011 р., надається у сумі, кратній 30 розмірам прожиткового мінімуму, – на першу дитину; кратній 60 розмірам прожиткового мінімуму, – на другу дитину; кратній 120 розмірам прожиткового мінімуму, – на третю і кожен наступну дитину.

Виплата допомоги здійснюється одноразово у десятикратному розмірі прожиткового мінімуму при народженні дитини, решта суми допомоги на першу дитину виплачується протягом наступних 24 місяців, на другу дитину – 48 місяців, на третю і кожен наступну дитину – 72 місяців рівними частинами.

Важливо зазначити, що допомога при народженні дитини нараховується у розмірах прожиткового мінімуму для дітей віком до шести років, встановлених на день народження дитини. Законом України «Про державний бюджет України на 2014 рік» встановлено такі розміри прожиткового мінімуму для дітей віком до шести років: з 1 січня – 1032 грн., з 1 липня – 1059 грн., з 1 жовтня – 1102 грн.

У 2014 році розмір допомоги при народженні першої дитини складатиме:

- з 1 січня – 30960 грн., з яких 10320 грн. виплачується одноразово, а решта – рівними частинами протягом 24 місяців;
- з 1 липня – 31770 грн., з яких 10590 грн. виплачується одноразово, а решта – рівними частинами протягом 24 місяців;
- з 1 жовтня – 33060 грн., з яких 11020 грн. виплачується одноразово, а решта – рівними частинами протягом 24 місяців.

Розмір при народженні другої дитини (за умови незмінності у законі про бюджет розмірів затверджених прожиткових мінімумів) складатиме:

- з 1 січня – 61920 грн., з яких 10320 грн. виплачується одноразово, а решта – рівними частинами протягом 48 місяців;
- з 1 липня – 63540 грн., з яких 10590 грн. виплачується одноразово, а решта – рівними частинами протягом 48 місяців;

- з 1 жовтня – 66120 грн., з яких 11020 грн. виплачується одноразово, а решта – рівними частинами протягом 48 місяців.

Розмір при народженні третьої і кожної наступної дитини (при незмінності у законі про бюджет розмірів затверджених прожиткових мінімумів) складатиме:

- з 1 січня – 123840 грн. з яких 10320 грн. виплачується одноразово, а решта – рівними частинами протягом 72 місяців;
- з 1 липня – 127080 грн., з яких 10590 грн. виплачується одноразово, а решта – рівними частинами протягом 72 місяців;
- з 1 жовтня – 132240 грн., з яких 11020 грн. виплачується одноразово, а решта – рівними частинами протягом 72 місяців.

Це дуже важлива соціальна підтримка держави, спрямована на стимулювання народжуваності в Україні. Але не менш важливим є здійснення контролю за використанням коштів державних соціальних допомог батьками з метою запобігання випадків нецільового використання коштів внаслідок невідповідального ставлення батьків до своїх дітей, невиконання батьківських обов'язків.

Контроль за цільовим використанням допомоги та створенням належних умов для повноцінного утримання та виховання дітей здійснюється головними державними соціальними інспекторами та державними соціальними інспекторами органів соціального захисту населення разом з управліннями справах сім'ї, дітей та молоді, органами опіки та піклування тощо.

Для цього головним державним соціальним інспектором постійно перевіряються первинні відомості, які надають заявники для отримання соціальних допомог, в тому числі дані, що надаються органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, а також проводиться моніторинг виплат і використання допомоги, вибіркоче обстеження окремих сімей у разі необхідності.

Соціальні служби ретельно перевіряють умови утримання, проживання, харчування дітей у малозабезпечених, багатодітних родинах, а також родинах, де є новонароджені діти.

За результатами перевірок цільового використання коштів органами соціального захисту припиняються державні виплати на дітей, де батьки безвідповідально ставляться до виконання своїх батьківських обов'язків.

На жаль, спостерігаються випадки, коли кошти державної соціальної допомоги, допомоги при народженні стимулюють народжуваність саме у неблагонадійних родинах, у зв'язку з чим можливо доцільно переглянути механізм надання цієї допомоги. Якщо розглянути та порівняти шведську, німецьку, американську та українську моделі соціального захисту, можна звернути увагу на те, що саме українська модель соціального захисту населення найбільш спрямована на адресність надання допомоги. Це свідчить, насамперед, про глибокий та виважений індивідуальний підхід держави до кожного одержувача державної соціальної допомоги, але потрібно удосконалити механізм контролю за наданням державної допомоги.

В деяких країнах держава починає платити соціальну допомогу на дитину після виповнення їй одного року протягом трьох наступних років. Це стимулює батьків до гідного поводження з дітьми та доцільно з точки зору зростання потреб дитини саме з її віком (таблиця 1).

Удосконалення державного управління у сфері соціального захисту населення є одним із суттєвих факто-

рів, який сприятиме становленню України як соціальної держави. Державне управління в соціальному напрямку повинне, по-перше, вирішувати проблему якісного своєчасного призначення матерям допомоги при народженні дитини, яка гарантуватиме можливість виживання в умовах соціально-економічної кризи, але обов'язливо увага повинна приділятися удосконаленню механізму надання допомоги при народженні дитини матерям, які мешкають у сільській місцевості з метою попередження та недопущення випадків відмови матерів від дитини, та удосконаленню механізму контролю цільового використання зазначеної допомоги.

☞ Кожна держава здійснює власну соціальну політику з огляду на внутрішньоекономічну, демографічну та соціально-культурну ситуації. Рівень народжуваності та економічного розвитку в країнах світу є різним, тому соціальна політика держав щодо захисту материнства переслідує різні цілі.

Народжуваність в Україні знаходиться на дуже низькому рівні, в той час як система захисту материнства практично не сформована. Для захисту материнства в Україні характерний низький рівень фінансових гарантій, низька доступність соціальних послуг, вузький вибір засобів стимулювання народжуваності, низька ефективність некоординованих кроків у цій сфері.

Таким чином, рівень розвитку системи захисту материнства в Україні відповідає загальному рівню розвитку держави. Поліпшення ситуації в сфері захисту материнства неможливе без розвитку політичних, економічних та правових відносин в державі, тому система захисту материнства в Україні потребує швидких змін у поєднанні із політичними, економічними та правовими перетвореннями.

Для більш ефективного стимулювання народжуваності в Україні необхідно:

- визначити принципи вибору оптимальної форми надання допомоги при народженні дитини;
- узагальнити існуючі в науковій літературі погляди на функціонування;
- органів виконавчої влади, які надають цю допомогу;
- активізувати роботу щодо своєчасного виявлення майбутніх матерів, молодих матерів, сімей, які опинились у складних життєвих обставинах, та надання їм допомоги у виході із кризової ситуації щодо зменшення ризику відмови від новонародженої дитини та сприяння збереженню родинних стосунків;
- вдосконалити існуючу систему контролю за цільовим використанням коштів допомоги при народженні дитини, інших видів державної соціальної допомоги малозабезпеченим та багатодітним родинам.

Важливим є усвідомлення діючою владою та населенням надзвичайної актуальності цих питань та необхідності якнайшвидшого створення програми дій, спрямованих на вирішення проблеми.

Література.

1. Конвенція про права дитини / Збірник документів. – Львів: Оксарт, 1995. – С. 29–49.
2. Закон України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» від 01 червня 2000 року № 2014-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – №50.
3. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими

Моделі соціального захисту різних країн

Найменування моделі	Основний зміст моделі соціального захисту
Шведська модель	Соціальний захист забезпечується на рівні нормального соціального стандарту. Ця модель передбачає високий відсоток національного прибутку, акумульованого у держави, місцевих органів влади, спеціальних інститутів, які займаються проблемами соціального захисту населення. Вона характеризується високим рівнем ефективності національної економіки, зайнятості та інвестицій, спрямованих на одночасне забезпечення повної зайнятості і стабілізацію цін.
Німецька модель	Поєднує високу економічну ефективність з розвинутою системою соціального захисту, яка засяєна на свободі споживання (вибір товарів чи послуг на свій розсуд), свободі виробництва і торгівлі, вибору робочого місця, володіння і розпорядження приватною власністю. Держава використовує результати дій ринкових механізмів і колективних переговорів. Розподіл прибутків відбувається за допомогою податків. Громадяни з низьким рівнем прибутків звільняються від оплати прибуткового податку. В німецькій моделі передбачені заходи з охорони праці (регулювання робочого часу, заборона працювати у вихідні та святкові дні, захист працівників від виробничих і професійних небезпек, охорона праці молоді та жінок, захист від незаконних звільнень з роботи). Ця модель заснована на державно-приватному розв'язанні соціальних проблем, де відповідальність окремого підприємця замінена системою «обов'язкової» колективної відповідальності та контролем з боку держави
Американська модель	Соціальний захист вирішується переважно між підприємствами і найманими робітниками в особі профспілок. Разом з цим, держава значну частку витрат спрямовує на забезпечення соціального захисту населення. Серед заходів соціальної підтримки населення слід відзначити розробку програм з професійної підготовки, перепідготовки кадрів, охоплення системою соціального забезпечення широких верст населення, видачу допомоги тим, хто її потребує, у натуральній формі (талони на безкоштовне отримання продовольчих товарів, субсидій на житло, безкоштовну медичну допомогу тощо)
Українська модель	Передбачає підвищення рівня та ефективності соціального захисту населення, перехід до адекватної соціальної допомоги, яка має бути диференційованою для різних верств населення. Соціально орієнтована економіка передбачає не лише соціальний захист, а й створення такого організаційно-економічного механізму, який сприяв би зменшенню тієї частини населення, що потребує цієї допомоги. Модель спрямована насамперед на необхідність забезпечення соціально гарантованого мінімуму задоволення потреб. Інструментом такої моделі є адресна соціальна політика, активна політика зайнятості.

народженням та похованням» від 18 січня 2001 року № 2240-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №14.

4. Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 22 березня 2001 року № 2811-XII // Відомості Верховної ради України. – 2001. – №20.

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 року №751 «Про затвердження порядку призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми» // Урядовий кур'єр. – січень 2002 р. – № 4.

6. Кондратюк Т. В. Загальносоціологічні підвалини дослідження сфери сімейних відносин як об'єкта державного управління / Т. В. Кондратюк // Статистика України. – 2009. – № 3. – С. 124—128.

7. Encyclopedia of sociology: New and updated / [senior advisor A. W. Frank, III]. -Guilford (Connecticut) : DPG Reference Publishing, 1981. – 317 p.9. Jessop B. The state and state-building / B. Jessop // The Oxford handbook of political institutions / [edited by R. A. W. Rhodes, S. A. Binder and B. A. Rockman].-New York : Oxford University, 2008. – P. 111—130.

8. Азарова Е. Г., Сазонов В. С. Пособия многодетным и одиноким матерям и на детей малообеспеченным семьям. – М.: ЮЛ, 1979. – 128 с.

9. Иванова Р. И. Понятие и социально-правовая природа пособий как вида социального обеспечения. В кн.: «Социальное обеспечение в СССР за 60 лет». – М.: Труды ВЮЗИ, 1980. – 145 с.

10. Борецька Н. П. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми. – К.: Ін Юре., 2005. – 136 с.

11. Неділько В. П. Думки, ідеї професора Томіліна С.А. та їх втілення у XXI столітті за

напрямом: соціальна медицина Укр. Федерація громад. орг. сприяння охороні здоров'я,

Держ. наук. мед. б-ка МОЗ України, Київ. міський центр «Здоров'я». – К., 2005. – 106 с.

12. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту: становлення і розвиток в Україні: [Монографія]. – К.: Знання, 2005. – С. 381.

13. Державний комітет статистики України – <http://www.ukrstat.gov.ua>.

14. Державне управління і державна служба. Том I: Збірник творчих робіт учасників III

туру щорічного Всеукраїнського конкурсу «Кращий державний службовець» у номінації «Кращий керівник». Тертишна О. А., Бакуменко В. Д., Оболенський О. Ю.,

Козловський В. О., Юхновська О. В., Олійник Л. М., Мордавець Н. Ю., Порхун О. О. / Академія муніципального управління-2010. – С. 272.

15. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21.11.1992 р. № 2811– XII/Офіційний вісник України.

16. Новікова Т. В. Соціально-економічна захищеність населення як об'єктивна необхідність становлення соціальної держави// Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 3. – С. 165–168.

УДК 37.091.2:796

Володимир Кіров

ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ І МОЛОДІ В ДУСІ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

В статті йдеться про те, що в теперішній швидкоплинний час постіндустріального інформаційного суспільства XXI століття людина стала стрімко втрачати здоров'я – і щоби зупинити цей негативний процес, держава, керуючись принципом людиноцентризму, має всіляко наважувати громадян на шлях здорового способу життя і, відповідно, сприяти йому. Мета дослідження – прослідкувати особливості виховання дітей і молоді в сучасній Україні в дусі здорового способу життя. Завдання: дослідити формування у дітей і молоді здорової громадянської позиції – як духовно здорового способу життя; вивчити особливості фізкультурного, спортивно-оздоровчого виховання дітей та молоді; розібратися в особливостях ролі середньої школи у збереженні здоров'я дітей.

Ключові слова: людиноцентризм, здоров'я, здоровий спосіб життя, охорона здоров'я, виховання дітей і молоді, комплексний підхід, громадянське спрямування, громадські заходи, суспільний устрій.

Актуальність нашого дослідження полягає в тому, що в теперішній швидкоплинний час постіндустріального інформаційного суспільства XXI століття людина стала стрімко втрачати здоров'я – і щоби зупинити цей негативний процес, держава, керуючись принципом людиноцентризму, має всіляко наважувати громадян на шлях здорового способу життя і, відповідно, сприяти йому.

Мета нашого дослідження – прослідкувати особливості виховання дітей і молоді в сучасній Україні в дусі здорового способу життя.

Завдання:

1) дослідити формування у дітей і молоді здорової громадянської позиції – як духовно здорового способу життя;

2) вивчити особливості фізкультурного, спортивно-оздоровчого виховання дітей та молоді;

3) розібратися в особливостях ролі середньої школи у збереженні здоров'я дітей.

Нами враховано фундаментальні праці учених, які побудовані насамперед на розв'язанні проблем вдосконалення механізмів забезпечення

функціонування системи патріотичного виховання дітей та молоді в дусі здорового способу життя України, це В. Трошинський, В. Огнев'юк, М. Перепелиця, Є. Немирівський, В. Скуратівський, Г. Ситник, В. Головенько, А. Ковалева, Ю. Тарабукін, Є. Бородін, В. Луков, І. Ілінський та ін. Серед дослідників проблем реалізації державної молодіжної політики і здорового способу життя можна виділити також роботи В. Родіонова, Є. Слущького, В. Лісовського та інших.

Багатоаспектне і всебічне виховання дитини, молоді людини – одна з умов повноцінного розвитку її особистості. Для успішного вирішення проблем, пов'язаних з вихованням у молоді духу здорового (і в фізичному, і в духовному розумінні) способу життя, потрібний комплексний підхід до роботи, співпраця зацікавлених організацій, що опікуються молоддю. Посередниками між такими організаціями – шкільними та позашкільними закладами, державними установами, громадськими інституціями тощо – повинні стати зокрема оновлені бібліотеки, які будуть обслуговувати дітей і молодь.

Виховні заходи такого – фактично громадянського – спрямування (тобто з виховання духовно здорового способу життя) можна класифікувати за різними параметрами й ознаками:

- за метою (поглиблення знань);
- за формою (навчальні, ігрові, змагальні художні, індивідуальні, групові, клубні та ін.);
- за методом (роз'яснювально-ілюстративні: бесіди, диспути, конференції; дослідно-пошукові: експедиції, екскурсії, вивчення історичних джерел);
- за місцем проведення (школа, бібліотека, громадські місця та ін.) [8, с. 45].

Громадські заходи, участь у діяльності клубів, груп за інтересами надають можливість молодим людям разом досягати спільних цілей, вимагають від них вибору лідерів та прийняття важливих рішень. Безпосередня участь у житті суспільства дозволяє майбутнім активним громадянам набувати навичок співпраці в громадському житті, не втрачаючи при цьому власної індивідуальності; розвивати організаторські вміння та збагачувати досвід самоорганізації і самоуправління; ознайомлюватися з різними способами вирішення питань; оцінювати власну діяльність під кутом зору не лише особистих принципів та інтересів, а й потреб громади та країни; на практиці вивчати основи суспільного устрою.

Для сприяння прийняттю рішень, що стосуються особистого життя, соціальної адаптації та ефективній самореалізації молоді дуже важливим є забезпечення доступу до соціально значущої інформації. У зв'язку з цим виникає необхідність створення в бібліотеках, що обслуговують юнацтво, Центрів правової інформації, функціями яких є збір та аналіз відповідних відомостей, інформування про них користувачів. Діяльність таких центрів спрямовується на правову освіту молоді та профілактику правопорушень. Основними їх завданнями є:

- формування активної громадянської, духовно здорової позиції, правової та політичної культури молоді;
- надання інформаційної підтримки тим, хто потрапив у зону юридичного, соціального та особистісного конфлікту;
- формування у молоді нетерпимості до протиправних вчинків;
- надання необхідної правової підтримки допризовній молоді.

Обслуговування в Центрах правової інформації здійснюється комплексно, що дозволяє як використовувати